

POSTANOWIENIE

Dnia 18 lipca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik

w sprawie z odwołania I. U.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.
o wysokość emerytury,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 18 lipca 2023 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w L.
z dnia 31 sierpnia 2022 r., sygn. akt III AUa 673/20,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od odwołującej się na rzecz organu rentowego
kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów
zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Decyzją z 11 lipca 2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Lublinie (organ rentowy) z urzędu przeliczył emeryturę I.U. (odwołująca się) od 1 kwietnia 2019 r. i ustalił jej wysokość na kwotę 2.242,40 zł oraz uchylił decyzje z 10 czerwca 2019 r., którą ustalono wysokość świadczenia bez pomniejszania podstawy obliczenia emerytury o sumę kwot pobranych emerytur.

Sąd Okręgowy w Lublinie wyrokiem z 5 marca 2020 r., VIII U 3213/19 zmienił częściowo zaskarżoną przez odwołującą się decyzję i ustalił, iż podstawa emerytury odwołującej się nie podlega pomniejszeniu o sumę kwot emerytury wcześniej pobranej w okresie od 1 września 2008 r. do 31 grudnia 2012 r. i oddalił odwołanie w pozostałej części.

Sąd Apelacyjny w Lublinie wyrokiem z 31 sierpnia 2022 r., III AUa 673/20 zmienił zaskarżony apelacją organu rentowego powyższy wyrok Sądu Okręgowego i oddalił odwołanie.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że zgodnie z art. 25 ust. 1b ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 504, dalej: ustawa o emeryturach i rentach z FUS), jeżeli ubezpieczony pobrał emeryturę częściową lub emeryturę na podstawie przepisów art. 46, 50, 50a, 50e, 184 lub art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2021 r., poz. 1762), podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, ustaloną zgodnie z ust. 1, pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego nie jest trafne stanowisko Sądu pierwszej instancji, że skoro art. 25 ust. 1b obowiązuje od 1 stycznia 2013 r., to nie należy rozciągać jego negatywnych skutków na okres sprzed tej daty. Zasady obliczania emerytury, o której mowa w art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, są ściśle powiązane z wartościami ustalonymi na datę „przejścia na emeryturę”, a nie na datę „nabycia prawa do emerytury”. Z datą, od której przysługuje wypłata emerytury, co w myśl art. 129 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS realizuje się po złożeniu wniosku przez ubezpieczonego, następuje ustalenie wysokości świadczenia według regulacji prawnej wówczas obowiązującej. W sprawie niniejszej odwołująca złożyła wniosek o przyznanie prawa do emerytury z uwagi na osiągnięcie wieku emerytalnego po 1 stycznia 2013 r., zatem ustalenie wysokości świadczenia następuje przy zastosowaniu art. 25 ust. 1b powołanej ustawy.

Sąd Apelacyjny podzielił wyrażone w orzecnictwie Sądu Najwyższego (powołanym w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku) stanowiska, oraz stwierdził, że odwołująca się urodzona w 1952 r. mogła wystąpić o emeryturę powszechną z ukończeniem 60 roku życia i wówczas nowa - obowiązująca od 1 stycznia 2013 r. - regulacja nie miałaby zastosowania.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego złożyła odwołująca się zaskarżając wyrok ten w całości i wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku i utrzymanie w mocy wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie, oddalenie apelacji

organu rentowego w całości ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji oraz zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca uzasadniła tym, że w sprawie występuje potrzeba dokonania wykładni art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach z FUS budzącego poważne wątpliwości oraz wywołującego rozbieżności w orzecznictwie sądów w zakresie zasadności bądź nie pomniejszania podstawy obliczenia emerytury o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych wcześniej emerytur w przypadku gdy wniosek o przejście na emeryturę został złożony po dacie uzyskania uprawnień do emerytury, a w czasie między tymi datami nastąpiła zmiana przepisów prawa.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego według norm przypisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, że zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie powinno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd

Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Skarżąca podniosła potrzebę wykładni przepisów, jednak nie wykazała występowania wskazanej przesłanki.

W razie powołania przesłanki przedsądu, jaką jest potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie, przepisy mające być przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego powinny należeć do katalogu przepisów, których naruszenie przez sąd drugiej instancji zarzucono w ramach podstawy skargi (postanowienie Sądu Najwyższego z 4 września 2002 r., I PKN 682/01, OSNP 2004 nr 12, poz. 211). Rzeczą skarżącego jest zaś wykazanie, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości, ze sprecyzowaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają, nie doczekał się wykładni, bądź niejednolita jego wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które to orzecznictwo należy przytoczyć (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151; z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351; z 15 października 2002 r., II CZ 102/02, LEX nr 57231; z 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 2-4, poz. 43 i z 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133). Oczywiście jest, że budzący wątpliwości interpretacyjne przepis musi mieć zastosowanie w sprawie, a jego wykładnia – mieć znaczenie dla jej rozstrzygnięcia. Przedmiotem zainteresowania Sądu Najwyższego jest jednak sam przepis, a nie rozstrzygnięcie konkretnego sporu. Stąd też wspomniane wątpliwości interpretacyjne powinny być na tyle poważne, by ich wyjaśnienie nie sprowadzało się do prostej wykładni przepisów. W tym wyraża się publicznoprawny charakter skargi kasacyjnej. Celem realizowanym w wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej jest bowiem ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni przepisów prawa oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój jurysprudencji i prawa pozytywnego, a nie korekta orzeczeń wydawanych przez sądy powszechne (np.

postanowienia Sądu Najwyższego: z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147, postanowienie Sądu Najwyższego z 23 lutego 2023 r., III USK 163/22, LEX nr 3538161).

Skarga kasacyjna w zakresie wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania oraz jego uzasadnienia nie spełnia wymagań stawianych temu nadzwyczajnemu środkowi zaskarżenia. Autorka skargi kasacyjnej sugeruje potrzebę wykładni art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach z FUS, którego wykładnia, została wyjaśniona między innymi w powołanym przez Sąd Apelacyjny orzecznictwie Sądu Najwyższego. Skarżąca nie wykazała w żaden sposób, że przepis ten nadal budzi poważne wątpliwości lub wywołuje rozbieżności w orzecznictwie.

Trafne jest stanowisko w zakresie dokonanej wykładni art. art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach z FUS przyjęte w wyroku Sądu Apelacyjnego. Wymaga przypomnienia, że zmiany w systemie emerytalnym wprowadzone ustawą z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2012 r., poz. 637) były przedmiotem rozważań judykatury. W uchwale z 19 października 2017 r., III UZP 6/17 (OSNP 2018 nr 3, poz. 34), Sąd Najwyższy przyjął, że rozpoznanie wniosku o ustalenie prawa do emerytury wymaga - o ile przepisy prawa nie stanowią inaczej - potwierdzenia tego prawa oraz jego wysokości według stanu prawnego obowiązującego w dniu złożenia wniosku. Oznacza to, że wniosek rozpatrywany jest na podstawie obowiązujących w chwili jego złożenia przepisów dotyczących sposobu wyliczenia emerytury (wyroki Sądu Najwyższego: z 6 kwietnia 2016 r., II UK 78/15, OSNP 2017 nr 11, poz. 151; z 12 września 2017 r., II UK 381/16, LEX nr 2376896; z 7 marca 2018 r., I UK 572/16, LEX nr 2486885 i z 13 czerwca 2018 r., III UK 90/17, LEX nr 2511944). W tych okolicznościach zastosowanie art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach z FUS do emerytów, którzy osiągnęli powszechny wiek emerytalny i wniosek o emeryturę z tego tytułu złożyli w nowym stanie prawnym, po wejściu w życie niekorzystnego sposobu wyliczania emerytury, nie budzi wątpliwości konstytucyjnych i jest uzasadnione obowiązującą w prawie ubezpieczeń społecznych zasadą realizacji prawa do emerytury według przepisów obowiązujących w dniu złożenia wniosku. W uchwale z 28 listopada 2019 r., III UZP 5/19 (OSNP 2020 nr 6, poz. 57), Sąd Najwyższy

zajął się problemem, jaki powstał w zakresie rozstrzygnięć uchwały III UZP 6/17 (OSNP 2018 nr 3, poz. 34) oraz wyroku Trybunału Konstytucyjnego zapadłego w sprawie P 20/16, który dotyczył wyjaśnienia, czy względem osoby, która nabyła prawo do emerytury (wcześniejszej, w obniżonym wieku) przed wejściem w życie art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach z FUS, należy zastosować ten przepis, jeżeli wniosek o emeryturę powszechną złożono już po jego wejściu w życie. Sąd Najwyższy stwierdził, że art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach z FUS ma zastosowanie do urodzonej w 1952 r. ubezpieczonej, która od 2008 r. pobierała wcześniejszą emeryturę, warunki uprawniające do przyznania emerytury z powszechnego wieku emerytalnego spełniła w 2012 r., a wniosek o przyznanie jej prawa do emerytury z powszechnego wieku emerytalnego złożyła w 2016 r. W uzasadnieniu powołanej uchwały Sąd Najwyższy odwołał się do stanowiska Trybunału Konstytucyjnego, że ustawodawca, dokonując zmiany zasad ustalania wysokości emerytury powszechnej w stosunku do kobiet urodzonych w 1953 r., naruszył zasadę lojalności państwa względem obywateli. Wprowadzając nowe, mniej korzystne zasady po rozpoczęciu realizacji uprawnień w zakresie wcześniejszej emerytury, naraził te kobiety na nieprzewidziane skutki, które w istocie stanowiły dla nich pułapkę. Gdyby w momencie podejmowania decyzji o przejściu na taką emeryturę wiedziały, jakie będą tego konsekwencje dla ustalania wysokości emerytury powszechnej, być może nie skorzystałyby z tego uprawnienia. Sąd Najwyższy w powołanej uchwale III UZP 5/19 stwierdził, że do treści nabytego in abstracto prawa do emerytury włączyć należy zasady obliczania jego wysokości. Stanowisko to nie przesądza jednak o tym, że w każdym przypadku nie jest możliwa zmiana przepisów na niekorzyść jego adresatów. Sąd Najwyższy pokreślił, że Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie wskazywał, iż zgodnie z jego orzecznictwem, nie jest wykluczona ingerencja ustawodawcy nawet w nabyte prawa podmiotowe („ukształtowane prawa podmiotowe”), jeżeli istnieją bardzo istotne konstytucyjne racje, które ją usprawiedliwiają (wyrok pełnego składu Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 grudnia 2012 r., K 9/12, OTK-A 2012 nr 11, poz. 136). Ochrony praw nabytych nie można rozumieć w sposób bezwzględny, odnosząc ją do wszelkich uprawnień uzyskanych przez kogokolwiek i kiedykolwiek – „stworzyłoby to niebezpieczeństwo niemożliwości realizacji przez państwo swoich

zadań, gdy realizacja ta spotkałaby mur w postaci «praw nabytych»” (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 6 kwietnia 2004 r., SK 56/03, OTK-A 2004 nr 4, poz. 29).

Na gruncie niniejszej sprawy zostało w postępowaniu ustalone, że odwołująca się, urodzona 18 września 1952 r., uzyskała prawo do wcześniejszej emerytury od dnia 1 września 2008 r. W dniu 26 kwietnia 2019 r. odwołująca się złożyła wniosek o ustalenie prawa do emerytury w związku z ukończeniem 60 lat. Decyzją z 10 czerwca 2019 r. organ rentowy przyznał jej emeryturę od dnia 1 kwietnia 2019 r. Decyzją z 11 lipca 2019 r., od której wniosła odwołanie, organ rentowy ponownie ustalił odwołującej się wysokość emerytury powszechnej pomniejszając podstawę obliczenia emerytury o sumę kwot pobranych emerytur.

W przypadku odwołującej się Sąd Apelacyjny trafnie zwrócił uwagę, że jako urodzona w 1952 r. mogła wystąpić o emeryturę powszechną w 2012 r. wraz z ukończeniem 60 roku życia i wówczas obowiązująca od 1 stycznia 2013 r. regulacja nie miałaby zastosowania. Skoro odwołująca się wystąpiła o ustalenie emerytury po dodaniu art. 25 ust. 1b ustawy, to przy ustalaniu podstawy wymiaru tej „nowej” emerytury oraz jej wysokości należało stosować określoną wyraźnie w tym przepisie zasadę usprawiedliwionego pomniejszenia podstawy wymiaru ustalonej emerytury o sumy wcześniej pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne. Rozstrzygnięcie wpisuje się w powyższą linię orzecznictwa Sądu Najwyższego (por. również m. in. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 listopada 2020 r., III UK 413/19, LEX nr 3169708).

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[as]

